

מה חדשה תורת החסידות?

א. הקדמה

אה"ח 1234567

ב. מה חדשה תורת החסידות?

ג. בין החסידות לקבלה

ד. הקדושה התוכית – תורה "שבעל פה"

ה. גם פעולותיו של הקב"ה ממשיכות להתקיים בבריאה

ו. הבורא הנמצא בבריאה – מחדש אותה ללא הרף

ז. הקדושה התוכית – מקור היראה, השמחה וקרבת אלקים

ח. יסודות העולים מחידושה של תורת החסידות בענין הקדושה

התוכית

א. מצות ייחוד ה'

ב. עבודת ה' ביצר הרע

ההמשנה

ג. עבודת ה' בגשמיות

הקדמה

שלשת הפרקים הבאים [יז, יח, יט] ענינם אחד: הקדושה הפנימית והתוכיתלש שבבריאה.

לט. נראה לי שמילה זו היא המתאימה ביותר לכינוי הקדושה הפנימית הנעלמת. (בשפות זרות נקראת קדושה זו, קדושה אימננטית, ומקור המלה מלטינית, והוראתה – בתוך, ובהשאלה – במהות).

מ. שלשת הפרקים הבאים הם:

* נפש הדומם

* נקודה פנימית

* שתי הפנים של הבריאה

למרות שלעיתים נראים הדברים שרבינו משתמש במושגים אלו כמושגים מקבילים, אולם אחרי עיון נראה כי קיים הבדל ביניהם. למרות שלעיתים מטשטשים התחומים ומושג אחד גולש לתוך חברו.

נפש הדומם – חיות אלוקית מבחינת "ממלא" המתלבשת, מפעילה ומקיימת את הבריאה, כל חדר לפום שיעורא רילה. (שכן החיות שונה בין עצים לאבנים).

נקודה פנימית – חיות אלוקית נבדלת מבחינת "מקיפין" המהווה מאין ליש את הבריאה בכללותה במדה שוה.

ענין זה הוא אחד העקרונות הבסיסיים והמרכזיים של תורת החסידות. ונחוצה הקדמה קצרה על תוכנו ומהותו הכלליים. (ובנוסף נקדיש, בכל פרק, הקדמה מיוחדת לאותו פרק).

ב. מה חדשה תורת החסידות?

לכל תורה ולכל שיטה ישנן מושגי יסוד שהן עיקרי תורתה, וממנה מסתעפים כל פרטיה.

ביסודה של תורת החסידות קיימת התפיסה הגורסת כי הבריאה היא "התגלמות" (=צורה גשמית), או בלשון אחר "התלבשות" של האלקות. כתוצאה מכך המציאות על כל מרכיביה מגלמת נוכחות אלוקית בהתלבשות הטבע (בניגוד לתורת הקבלה הגורסת שהבריאה "נאצלה" בתהליך השתלשלות וצמצום מהאלקות. ונותר בה "משהו" מתוך האלקות, יישות אלוקית פנימית שהיא יסוד קיומה)מא.

המושג השלישי – שתי הפנים של הבריאה, הוא באופן כללי שני הצדדים של הבריאה – ממלא וסובב הנזכרים גם בפרק כא לפנינו.

מא. הרחבת הדברים: לדעת הקבלה הבריאה נאצלה, ולדעת החסידות הבריאה נתגלמה, בניגוד לפילוסופיה שהבריאה נבראה. ביאור: "אצילות" פירושה יצירת דבר מתוך דבר בתהליך השתלשלות והקרנה מתוך האלקות. כמו שקרני אור יוצאות ממקור האור. כתוצאה מכך "משהו" מתוך האלקות מצוי בתוך העולם. ו"התגלמות" פירושה "השלכה", שהאלקות שנתה פניה לגשמיות. כתוצאה מכך המציאות על כל מרכיביה אינה אלא הופעה של הקב"ה. אולם "בריאה" פירושה יצירת דבר חיצוני, כמו קדר היוצר כלי חרס שאין קשר ודמיון בין הקדר לכלי.

לדוגמא אנו מביאים את לשון רבי חיים ויטאל (עץ חיים, שער מב, פ"א מ"ב):

כי הנה בהכרח שתהיה מדה אמצעי בין המאציל אל הנאצל, כי יש הרחק ביניהן כרחוק השמים מן הארץ, ואך יאיר זה בזה, ואך יברא זה את זה, שהם ב' קצוות? אם לא היה דבר ממוצע ביניהן ומחברים, ויהיה בחינה קרובה אל המאציל וקרובה אל הנאצל? אולם כתב רבי צדוק הכהן כתב (שיחת מלאכי השרת פ"ג מ' 37-39).

והנה הדבר יודע לכל קהל המאמינים, שהשי"ת ברא את העולם והוא כלול בו. וכמו שכתב הרמב"ם [יסודי התורה פ"ב ה"י] שדיעתו הכל אינו מחמת הברואים אלא מצד עצמו, מפני שיודע את עצמו – יודע את הכל עיין שם.

וביאור זה כמו שנאמר [תהלים] בדבר ה' שמים נעשו ... וכמו שנאמר [תהלים] לעולם דברך ניצב בשמים, שדיבורו שעל ידו נעשה השמים הוא ניצב שם לעולם להחיותו ולקיימו...

וכמו שהכל יודעים שיש נפש לאדם והנפש היא ממש דוגמת הנוף הנשמי ככל פרטי בחותיו, רק שהם רוחניים בלתי נתפשים בגשם ... כך יש נפש לכל גשם, ר"ל כוחו הרוחני אשר בו הוא מוגדר.

ודע שהן הפילוסופיה והן הקבלה השתמשו במושג "יש מאין" לשם הסברת תהליך הבריאה, למרות שדרכיהן שונות:

הראשונים: אבן עזרא, בראשית א, א ("שהבריאה להוציא יש מאין") רמב"ן בראשית שם ("הקב"ה ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת, ואין אצלו בלשון הקודש בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא"), רמב"ם, מורה נבוכים, חלק שני, פרק יג ("המציאו אחר העדר הגמור המוחלט").

תורה זו אשר גרסה כי הבריאה היא "חלק בורא שנעשה נברא", שוללת את התפיסה הפילוסופית כי הבריאה היא מציאות נפרדת מבוראה, והפכה את העולם ללבושו של הקב"ה.

יסוד הדברים בדברי ה"תיקוני זהר" (דף קכב, ב): "לית אתר פנוי מיניה". אולם החסידות נתנה עומק לאימרה זו וגרסה, שלא רק שאין מקום פנוי ממנו ית', אלא כל המציאות על כל מרכיביה אינה אלא הופעה של הקב"ה. וכפי שפירש המגיד ממזריטש (לקוטי אמרים אות רסג).

... ולית אתר פנוי מיניה, והכל מלא מחיות הבורא ברוך הוא. נמצא כל מה שרואה הוא רואה רק חיות הבורא ברוך הוא הנמשך בו. דרך משל: אם רואה בני אדם ... תבניתם ושומע קולם ... הוא הכל חיות הנמשך בו ... כי הכל ממנו ית"ש, רק שהוא מלובש בכלים מכלים שונים כביכול...

וזהו יסוד מוסד בתורת החסידות, כי אין מקום ללא אלקות, ובעצם כל הבריאה היא אלקות אלא שנסתרה בגשם ובחומר.

אמור מעתה: המימד הגשמי בו אנו שוכנים, תבל וכל אשר בה, איננו מציאות דוממת וניטראלית, אלא הוא מגלם חיות אלוקית דינאמית – נוכחות אלוקית בהתלבשות הטבע. וכל הבריאה אינה אלא לבוש גשמי לישות זו המקנה לה מציאות וקיום.

הנחה זו היא המצע והבסיס של כל תורת החסידות, וממנה נגזרת כל עבודת ה' החסידית, שעיקרה עבודת ה' מתוך תחושה של קרבת אלוקים, של א-ל חי וקיים בתוכינו.

בהתאם לכך, המושג "השם יתברך" אינו מושג חתום, עלום ומופשט, אלא הנקודה המרכזית של החיים.

והתורה והמצוות אינן רק ספר חוקים, אלא גם, ובעיקר, חיות אלוקית דינאמית

אולם גם בתורת הקבלה והחסידות משתמשים בביטוי זה, לציון תהליך הבריאה, למרות שלשיטה זו הבריאה נוצרה מעצמותו ית'. ויהיה הפירוש יש מאין לא במשמעות "מאין" – מהאפס המוחלט, אלא מהאין – המשולל תפיסה של הנכרא. ראה ב"מאור עיניים", פרשת קדושים, והנה לשונו:

כי ידוע שהקודשא בריך הוא ברא העולם יש מאין, כי הקודשא בריך הוא נקרא 'אין' – דבר שאינו מושג. וקודם בריאת העולם היה רק אין-סוף בלתי מושג ונקרא אין, ונתמצם בנבול ובדבר שהוא בעל תכלית ונקרא יש.

וראה גם ב"מכתב מאליהו" (ח"א עמ' 100) בשמו של בעל התניא: שמבחינה רוחנית בריאת העולם ראויה להקרא "אין מיש" ולא "יש מאין", כי האור והקדושה שבעולם לא היו צריכים בריאה, כי כבר נמצאו בו ית'. אך ענין צמצום ההשפעה והסתרת האור – זה היה צריך להתחדש (כמאמר יוצא אור ובורא חושך). עכת"ד.

פנימית החיה ושוכנת בתוכינו. וכן החגים אינם ציוני זמן הסטוריים אלא הוויות אלוקיות המתחדשות בתוכינו. ומשימתו של האדם היא, גילוי האור הגנוז בקרבנו, והתנערות מכל רבדי המציאות, מגבולות המקום והזמן, להיות בן חורין בלי מצרים מתלות בחומר. להתעלות אל שורשה האלוקי של המציאות קודם שנתעטפה בלבושי גשמיותה.

כדי להבין ענין זה לאשורו מן הראוי להביא את דברי האדמו"ר רבי קלונימוס קלמיש שפירא, מפיאסצנה הי"ד. בספר מבוא שערים פרק ג.

ויסוד תורת הבעש"ט זצ"ל נכללת בהפשט אשר גילה בקדשו, על הפסוק (ישעיה ו, ג) מלא כל הארץ כבודו.

רבים, אף רבים בתורה, הרבו לרדוף את הקדוש ישראל בשביל זה, באזמרים שח"ו מגשם בזה את כבוד של מעלה, אבל העיר וקדיש אשר מן שמיא נחית קדושנו הבעש"ט זצ"ל ידע שלא לבד שאינו מגשם ח"ו – רק עוד מרבה ומגלה את כבודו ית' בזה. ולא רק פשט ושכל אומר בזה – רק את השחר שלפני המשיח ממרום העיר, ואם לא יתנו להקדים את השחר, ולא יתרגל העולם בהארת השחר, אז את השמש של המשיח ח"ו מפריעים מלעלות.

לכן הכריז בקדשו ואמר – לא בלבד שבתוך כל דבר מדברי העולם חיות אלוקית נמצא, ועל חיות הזה גשם הארץ סובב ומסתיר – רק גם הגשם וגם הארציות רק לנו כגשם נראה ובאמת הכל אלקות. וצדיכים רק עינים לראות זגוף המתקדש, ואז כשאתה מסתכל על העולם, אתה מביט על אלקים, ואלקים עליך.

מלא כל הארץ כבודו – אף הארציות, הלבוש והכלים מלאים הארת כבודו ית' הם, והוא הראשית של ומלאה הארץ דעה וכו', אשר יקויים בביאת המשיח ב"ב, שגם הארץ תמלא דעה את ה'.

חידוש זה של החסידות^{מב}, אשר קבע שאין חלל ריק – הכל אלקות, "החזיר" את האלקות לבריאה, בניגוד לשיטות פילוסופיות ששלטו בעבר במחשבת ישראל, אשר ראו את האלקות מרוחקת מן העולם. וגרסו כי הקב"ה כל כך מופשט, עד שלא תתכן נוכחות ממנו בתוך המציאות.

מב. חידוש זה של תורת החסידות עורר בעבר ויכוח. הגר"א שלל השקפה זו, אולם הגרש"ז הגיב על כך במכתב שגרפס בסוף ספר מצרף החכמה, שמקורו מכתבי האר"י ז"ל. מכתב זה נדפס גם בספר: אגרות בעל התניא ובני דורו (הרב ד"צ הילמן). אגרת נו. וראה שם בעמ' צט במכתבו של תלמיד הגר"א ר"ח מואלזין (שבספרו נפש החיים נקט כשיטת אדמו"ר הזקן), שניתן ליישב דבריהם דלא פליגי, אלא שמפרש בדרך אחר קצת.

וראה בתורה שלמה, פרשת שמות, ב"מילואים" עמ' רמח"נא, שהביא מהקדמונים שכתבו במפורש בספר התניא ונפש החיים.

שיטות אלו גרסו: "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" והשגחתו בלבד שורה וקיימת בבריאה.

אולם החסידות קראה תגר על תפיסת עולם כחלל פנוי, וכהויה נטולת קדושה ופירשה:

והארץ נתן לבני אדם – "להוציא מכח אל הפועל הקדושה שנמצא בתוך הטבע" (וארא תרמה, א), "והפירוש: כי אם יודעין שהוא של השי"ת ולה' הארץ – כפי ידיעה זו ניתן לאדם ... כי הברכה שמברר האדם שהכל ממנו ית', ועי"ז נדבק הדבר בשורשו ונמשך ברכה באמת לדבר ההוא – להיות ניתן לאדם באמת עתה", (תרומה תרלב, ג.מג).

דומה, שהחסידות הדגישה יסוד זה אף יותר מהקבלה. כי בעוד שבתורת הקבלה מתפרש הצמצום כגלות האלקות לתוך עצמה, תהליך שיצר את "המקום הפנוי", הרי שבחסידות מתפרש הצמצום כגלות השכינה לתוך הטבע והחומר, וכמבואר לפנינו.

ג. בין החסידות לקבלה

תורת החסידות יסודה בתורת הקבלה שע"פ שיטת האר"י ז"ל. אולם כתוצאה מהתפיסה החסידית השונה של תהליך הבריאה (ראה לעיל אות ב, וכן לפנינו) "הועתקו" בתורתה כל מושגי היסוד הקבליים, כמו: שבירה, צמצום, תקון, יחוד, מהעולמות העליונים אל עולמנו, וליתר דיוק אל תודעת האדם. שכן בתורתה כל מה שמתחולל בעליונים מתחולל בעולמו של האדם.

ובמילים אחרות: החסידות תרגמה את תורת הקבלה אל תוך חיי היום יום, והעבירה את תחום המופשט אל תחום המעש.

כך, בעוד שבקבלה עיקר עבודת האדם היא ההשפעה בעולמות העליונים, הרי שבחסידות עיקר העבודה היא התמודדות עם ההסתר ואחיזת העינים במעטה הגשמי, המכסה על היסוד האלוקי השבוי בומד.

מג. בספר שם משמואל מעתיק במקומות רבים בשם הרי"ם מגור: והארץ נתן לבני אדם – כדי שיעשו מהם שמים.

דומני שלא לחינם לא הזכיר השפ"א אמרה זו של זקנו. וזאת בהתאם להשקפתו, שאנו מזכירים לפנינו, שהעולם קיים כתופעה והקב"ה חפץ בקיומו. בניגוד לעולה מדברי האדמו"ר הזקן בספר תניא. וראה בשפ"א ליקוטים לחג סוכות שפירש את הפסוק: כל בשמים ובארץ – שיהיה גם בארץ בחינת שמים, שלא יהיה הארציות נפרד לגמרי. ע"כ. והיינו כנ"ל.

מד. ראה ב"מבוא השערים" לאדמו"ר מפיסצנה הי"ד, סוף פרק ד, כי עד התגלות החסידות תורת הקבלה התייחסה לעולמות העליונים, ועיקר העבודה היתה במחשבה לבדה בכונות ויחודים להמשיך אור ממרום.

אולם החסידות החדשה חידשה "לא להמשיך במרום בלבד, רק גם בעוה"ז, ולא מחוצה לנו – רק גם בנו, כי כל אורות עילאות והספירות בנו נמצאות וכו' היחודים אותנו אנו מיחדים".

יסוד הדברים במהפכה שחוללו ראשי החסידות בדברי האר"י ז"ל על תהליך הבריאה, וכתוצאה ממנו על הצמצום, וההסתלקות, שאינו ריקון המקום הפנוי, אלא הסתרה של האלקות והיעלמה מההשגה האנושית, שהותירה מציאות גבולית הנקראת "טבע".

ביאור: צמצום זה איננו שלילה או העדר של האלקות ממקום שהיתה בו חלילה, שכן כל הגבלה של האין־סוף היא בלתי אפשרית. אלא האלקות לא הסתלקה, אלא העלימה את עצמותה האין־סופית, עד לדרגה מסוימת שתאפשר קיום של בריאה. כך שהעלם זה מהוה גילוי – גילוי כח אלוקי גבולי הנקרא "טבע" (ראה ההסבר לפנינו פרק כא אות א, ופרק עב אות ג).

מציאות גבולית זו היא התשתית ומקור החיות שבבריאה מחד גיסא, ומאידך גיסא – לכל ההסתר, הרע והגלות: הטבע וחוקיו מהווים מסוה על אור החיות והנהגת המלכות, והם החסרון, הפגם והגלות שבבריאה.

כך שבעולמנו קיימים שני מישורים:

המציאות הפנימית: המישור הרוחני הנעלם של הקדושה שלא עברה את הצמצום, והיא בחינת "סובב כל עלמין", הקדושה שמעבר לחושים.

המציאות החיצונית: המישור הגשמי אותו אנו מרגישים וחווים. בו הקדושה מתבטאת בבחינתה הגבולית, הנקראת "ממלא כל עלמין" – הקדושה שבתוך החושים.

שתי בחינות אלו אחד הם, כלומר, אין אלו כחות נפרדים ושונים ואינם פועלים בנפרד, אלא שהבחינה הראשונה היא בחינת שורש ועצם החיות, והשניה – בחינת גילוי החיות בפועל. כפי שיתבאר לפנינו בפרקים יט וכא.

נמצא כי לתורת החסידות המציאות הארצית קיימת בתוך המלאות האלוקית כחלק מעצמותה. כלומר לא שקיים בה יסוד אלקי עמום (כפי שעולה מתורת הקבלה) אלא מלאות אלקית נסתרת.

כי גם באדם יש בו מן עולמות העליונים, ועל כן בחסידות בניגוד לקבלה העיקר שלה לא רק בכונות ויחודים אלא העיקר הוא בעבודה גם בהתפעלות החושית וגם הגופנית. ולא רק מגדולתו שבעולמות העילאיות רק גם מגדולתו שבעוה"ז. (שם פרק ה).

גם רבי צבי הירש מזידיטשוב, ענה על השאלה של בעל קצות החושן, מה חידש הבעש"ט, הרי בעצם זו תורתו של האר"י ז"ל:

הדברים של האר"י הם בשמים ממעל ... אבל הבעש"ט גילה את האלקות בעולם של מטה, ובפרט באדם שאין בו שום דבר שאין כח אלקי נגז בו.

וכל אדם נברא למלא תפקיד בעל ערך בעולם ... וכל אדם יכול לקשר עצמו לאלקים בכל פעולותיו. ואפילו כשיחות במלות. ומשום כך נמשכו רבים מכני ישראל אחר הבעש"ט. (דברי צדיקים עה"ת).

יסוד זה הגורס, שהמציאות הארצית היא גילוי דינמי של העצמות האלוהיות שבקרבה, הוא יסוד לכל עבודת ה' החסידית, המבקשת לנטות גשר בין המציאות הגשמית לבין ההייה האלוהית.

אוצר החכמה

מאחר ולשיטה זו, האלקות שורה בכל מקום בבריאה, ובפרט בנפשו של אדם, אלא שהיא בהסתר, הרי שנקודת המפגש עם הטוב האלוהי איננה במערכת הספירות אלא בנפשו של האדם. כך הועברה נקודת הכובד מהעולמות העליונים אל עולמנו בכלל, ואל עולמו של האדם בפרטמה.

יסוד זה מזמן לעובד ה' אפשרות זמינה לגלות את סוד קיומו ושורש היותו; את היסוד האלוהי, השורש אשר ממנו נחצב, לדבוק בו ולשאוב ממנו הארה רוחנית. (בניגוד לתורת הקבלה שהדבר כרוך בדבקות בעליונים), וכלשון רבינו:

... וכ"כ מהר"ל (תפארת ישראל פ"ג) כי כל האדם נברא להוציא שלמותו מכח אל הפועל. וזה יגעתי ומצאתי הוא למצוא החיות בעצמותו, שאין חסר לאדם כלל, ויש בכל איש ישראל קדושה לאין שיעור – רק להסיר הקליפות הסובבין ומכסין האמת. (שפת אמת, במדבר תרלב, ב)

כתוצאה מכך, תורת החסידות, בניגוד לתורת הקבלה, איננה מעמידה במרכז עולמה את תיקון הפרצופים של זעיר אנפין ונוקבא שכליהם נשברו וכו', אלא את גילוי ההסתר שבתוך הבריאה בכלל, ובתוך האדם בפרט, שבו גנוז סודה של האלקות.

אה"ח 1234567

ענינה המרכזי איננו גאולת העולמות או אפילו גאולת האומה, אלא גאולת הפרט – גאולת האדם. הפירוד שבין המלך והמטרונייתא מתפרש בתורת החסידות כפירוד שבין הגוף לנפש, בין האדם ליסוד האלוהי שבקרבו.

חידוש זה של תורת החסידות שינה את כל סדר עבודת האדם. ולאור תפיסה זו, נותנת החסידות פירוש שונה לכל המושגים הקבליים, ואנו מונים אחדים מהם:

א. "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" אינו יחוד השכינה הנעלמת שבעולמנו עם האלקות שבעולמות העליונים, אלא התאחדות האדם עם עצמיותו האלוהית. יחוד החיצוניות שבחיי האדם עם פנימיותו; המעשה עם המחשבה כחות הגוף עם כחות הנפש.

ב. "בירור והעלאת הניצוצות" שנפלו אל הטומאה והשבתם למקורם –

מה. שתי בחינות אלו מתבטאות בעיקר באדם שהוא "עולם קטן", וכלשון רבינו:

כי ב' הסדרים אשר בכלל העולם הם בפרט כל איש ישראל, כי הגוף הנהגה בטבע והנפש הנהגה פנימית. ולכן הוא 'עולם קטן' שהכל תלוי עליו לקרב ולרחק (צ, תרסד, א).

הופכת בחסידות לגילוי החיות האלוקית הנעלמת שבתוך הטבע.
 ג. "גלות וגאולה": בעוד שבתורת הקבלה מציינת הגלות את שלטון הסט"א וכחות הרע, הרי שבתורת החסידות מציינת הגלות את ההסתר הגשמי, כאשר מנותק האדם מהווייתו הפנימית, ובינו לבין נקודת האמת מתנשאת מחיצה, והוא מנותק משורש קיומו ושרוי בגלות רוחנית.

וזוהי עיקר חידושה של החסידות מול הקבלה. ההסתר והגלות אינם מתרחשים בעולם הספירות אלא בנפש האדם. הגלות איננה התרחשות קוסמית, המתבטאת בעולמנו כגלות הלאומית, אלא התרחשות פסיכו-נפשית בה הנפש עטופה בקליפות גשמיותה, מנותקת מהאור האלוקי שבפנימיותה, ושורה באפילה רוחנית וביטויה החיצון היא גלות הגוף, וכלשון רבינו: "כי קודם גלות הגוף הוא גלות הנפש, ¹²³⁴⁵⁶⁷כי הגוף תלוי בתהלוכת הנפש" (ויחי תרלה, א).

ד. "האומה מול היחיד": בעוד שתורת הקבלה רואה בתיקון העולמות והבאתם לידי שלימותם את עבודת האומה הישראלית לדורותיה, הנושאת את שליחותו של אדם הראשון, הרי שבתורת החסידות, ש"העתיקה" את הגלות והגאולה מהגלות הקוסמית אל נקודת הלב, הפך התיקון לתורת הפרט והיחיד.

בהתאם לכך החסידות מעמידה את הפרט ואת היחיד במרכז הענינים. לכל אדם יש רגע של גאולה פרטית בו יוצא הוא מהגלות. רגע זה הוא גילוי נקודת הלב, הרגע שבו מתחילה לפעול המהות הפנימית שלו. (ראה פרק נד). פרק סז אות ג). גאולה זו גואלת מיניה וביה את הבריאה כולה (ראה פרק נד).
 ה. "תכלית האדם": ע"פ תורת הקבלה האדם אינו תכלית הבריאה בלבד, אלא כל שלמות העולמות תלויים בו. ובהבאתם לידי תיקון הריהו מקרב את הגאולה. כך שקירוב הגאולה הוא התפקיד המרכזי של החיים. אולם תורת החסידות מעמידה את תפקידו המרכזי בתיקון עצמו, כאשר ישוב אל עצמותו האלוקית, ויגלה את ישותו הנעלמת, אז תתבטל השניות שבמהותו, ויתעלה אל מקורו האלוקי.

וכפי שפועל האדם בתוך נפשו – כך בדיוק מתרחש ביקום ובבריאה כולה. בהיותו "עולם קטן". (ראה לפנינו פרק נד)

ו. "משיחיות": קבלת האר"י רואה בגאולת ההוייה יעוד משיחי: תיקון עולם במלכות ש"די, והבאת הגאולה השלימה, כאשר כל דור מתקן את קומתו. בעוד שהחסידות רואה כנ"ל בתיקון האדם ובגאולתו את משימתו העיקרית.

ז. "טוב ורע": ראה לפנינו פרק עב אותיות ב-ג.

ח. "קיום צורתן הרוחנית של המצוות": תורת החסידות מזמינה לעובד ה' אפשרות לדבוק בשבת, במקדש ובארץ ישראל בכל מקום וזמן. שהואיל וקיימת בבריאה מלאות אלוקית שהיא למעלה מן המקום והזמן, וכל

ה"זמן" שם הוא בגדר שבת, וכל ה"מקום" – מקדש וארץ ישראל, הרי שאדם אשר פורש מהוויתו הגשמית יכול להתעלות אל האחדות האמיתית ולעשות את כל ימיו שבת, כל מקומו מקדש וארץ ישראל, וכל שעתו "עולם הבא". וכפי שיתבאר לפנינו (ראה פרק כג אות ו; פרק מ אות ב, ופרק עד אות ג).

אולם עיקר עבודת ה' היא מתוך גשמיות הטבע, וכלשון רבינו: "שהתורה ניתנה בעוה"ז להמשיך אור התורה גם בגשמיות – למצוא הפנימית בכל דבר ... וכשנתעורר הפנימיות תוך החיצוניות הוא יקר מאד, נעלה יותר מהפנימיות ללא לבוש" (נשא תרלח, א). "כי השי"ת חפץ בתיקון עולם העשיה במצות שהם במעשה גשמי ... והוא המשכת אור התורה בתוך המעשה הגשמי (צו תרלא, ב).

ביאור: עיקר העבודה בתורת החסידות היא למצא את האלקות שבתוך המציאות והטבע, לפגוש בה ולהחיות עמה בכל מצב זמן, מקום וענין. החסידות איננה מבקשת מהאדם למצוא את האלקות שמעל המציאות, אלא שבתוך המציאות; לדעת ולהפנים שגם החומר הוא אלקות. אמנם השגת האלקות שמעל המציאות היא שיא העבודה (והיא בחינת שבת), אולם עיקר העבודה היא לפגוש אותו בתוך הטבע (והיא בחינת ימי המעשה). ועל כך אמרו חז"ל יפה שעה אחת... בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. ואדם שהגיע לכך בעבודתו משיג את האלקות הנבדלת ממילא. (וראה עוד לפנינו פרק עד אות ג)

ד. הקדושה התוכנית – תורה "שבעל פה"

הכח האלוקי הטמון בבריאה הוא כח התורה, כדאיתא במדרש (בר"ר א, א), הביט בתורה וברא את העולם. וכן איתא בספר יצירה (פ"ו מ"ד) כי העולם נברא בכ"ב אותיות התורה. כלומר הבורא יצר את הבריאה מעצם התורה. התורה איננה רק ספר החוקים שקבלנו מאת הבורא, התורה בשורשה היא אבני הבנין של הבריאה, המכלול האלוקי של כל המציאות, ממנה נוצרנו והיא מקור חיינו, כדי שאנו בעבודת ה' שלנו נחשוף ישות אלוקית נסתרת זו ונשליטה על חיינו.

פעולת חשיפת אור פנימי זה, שמו בפי ה"שפת אמת" "תורה שבעל פה", משום שתלויה בעבודת האדם. וזוהי עיקר עבודת האדם בעולמנו (ראה לפנינו פרק נח).

"ועבודת האדם לברר זה, שכל מעשה ע"י חיות השי"ת, וכשהאדם עושה מעשיו על פי כח התורה להשלים רצון הבורא אז מחדש האור שנגנז בהטבע", (בראשית תרלא, ב).

כי זה בחינת תורה שבעל פה, להביא אור התורה למעשה הגשמי

גם כן ... וזהו היה כל עבודת האבות להתגלות אור התורה הצפון במעשה בראשית. (תולדות תרלא, א)

וגדולה מזו: כאשר אנו חושפים את הבסיס האלוקי תורתנו שבנו, הרי גם אנו בעצמנו הופכים לתורה.

... והוא ענין תורה שבעל פה פירוש שבני ישראל נעשין בעצמם תורה, כדאיתא (ח"ג עג, א) אורייתא וישראל וקוב"ה כולהו חד ... שכל זה נתקיים בקבלת התורה, ועל זה נקרא השי"ת (תהלים קיט, סח) טוב ומטיב, הוא טוב האמיתי והטביע הטוב בתורה ובישראל ובמשה רבינו ע"ה. ... א"כ נעשין בני עמנו טובים. (שבועות תרנ, א)

אבל במתן תורה הרביק אותנו להיות בעצם תורה, כמו שכתוב: וחי עולם נטע בתוכינו ... וזה חלק התורה שבע"פ שהוא בנפשות בני ישראל בעצם. (פורים תרסא, א)

ומוסיף רבינו כי בחינה זו של תורה שבעל פה – "המשכת כח התורה במעשה ... שזה יותר יגיעה מתורה, כמש"כ בזה"ק תרומה (רא, א) דקיימא בעובדא לא בא רק בטורח גדול וטהרה יתירה ע"ש. והוא היגיעה לחבר שניהם – מעשה גשמי עם הקדושה שהיא חיות הפנימיות", (קדושים תרלב, ב).

ולחדש בתורה פירושו, להוציא מכח אל הפועל את כח התורה הגנוז במציאות הגשמית, ולהשליטה על חיינו שבשעה שהאדם חי בתודעה מתמדת שלכל מעשה יש ערך אלוקי, הרי הוא מוציא את דבר ה' הגנוז במציאות הגשמית, והוא הופך גשמיות לתורה.

וראה עוד לפנינו פרק נח.

ה. גם פעולותיו של הקב"ה ממשיכות להתקיים בבריאה

לא רק הבריאה היא כח אלוקי מתמיד, אלא גם כל השפיעות האלוקיות – הנסים, הנפלאות והנתינות – לעם ישראל, הוות וקיימות בפנימיות הבריאה ובנפשות ישראל ככל עשיה אלוקית שהיא נצחית.

ההבדל בין שעת התרחשותן לימינו הוא – שאנו הפסקנו לחוש אותן, מפני שאיננו ראויים, וכפי שכותב מהר"ל (גור אריה, סוף פרשת בא), כי הדברים שלמעלה מן הזמן אינם תלויים בזמן, והם חיים וקיימים במדרגתם שלמעלה מן הזמן.

וביתר הרחבה: כפי שכל הבריאה היתה האצלת רצון אלוקי שהתגלם לגשמיות, שכתוצאה מכך הקב"ה קיים בפנימיותו של כל אחד ואחד מאתנו, כך גם כל